

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
TƏHSİL NAZİRLİYİ

Layihə Avropa İttifaqı
tərəfindən maliyyələşdirilir

TƏHSİL İNSTİTUTU
Azərbaycan Respublikasının Təhsil İnstitutu

Kurikulum

MƏKTƏBƏQƏDƏR TƏHSİLDƏ KORREKSİYAƏDİCİ TƏLİM

Bakı

Yanvar, 2019-cu il

Bu kurikulum Avropa İttifaqının texniki yardımı çərçivəsində Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyini dəstəkləmək üçün "Azərbaycanda Milli Kvalifikasiya Çərçivəsinin İcrasına Dəstək" (EuropeAid/138339/DH/SER/AZ) layihəsi tərəfindən hazırlanmışdır. Kurikulumda ifadə olunan fikirlər və məlumatlara görə Avropa İttifaqı, Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyi və Təhsil İnstitutu məsuliyyət daşımır.

Dəyişikliklər haqqında məlumat

Versiyanın nömrəsi	Təsvir	Tarix	Təsdiq edilmişdir

Bakı 2019

MÜNDƏRİCAT

1. Ümumi məlumat.....	5
2. Təhsil proqramının (kurikulumun) ümumi məqsədləri.....	5
3. Peşənin / kvalifikasiyanın qısa təsviri:	7
4. Məşğulluq imkanları:	7
5. Bilik, bacarıq, müstəqillik və məsuliyyət səviyyəsi:	8
6. Peşə / kvalifikasiya üçün xüsusi tələblər:	9
7. Təlim nəticələrinin qiymətləndirilməsi:.....	9
8. Kredit transferi:	9
9. Nümunəvi tədris planı:	9
10. Modullarda olan səriştələrin spesifikasiyası:	10
10.1. Əsas səriştə modulları.....	10
10.2. Ümumi səriştə modulları	Error! Bookmark not defined.
10.3. Xüsusi/spesifik səriştə modulları.....	Error! Bookmark not defined.
11. Pedaqoji prosesin təşkili:	27
12. Yekun dövlət attestasiyası.....	29
13. Xüsusi qayğıya və ya əlavə dəstəyə ehtiyacı olan tələbələr:	29
14. Kurikulumun hazırlanması prosesində iştirak edənlərin siyahısı:	30

1. Ümumi məlumat

Tədris fənləri modullaşdırılmış strukturda olan bu təhsil proqramı təhsilalanların müvafiq sahə üzrə bilik, bacarıq və vərdislərə yiyələnmələrinə imkan yaratmaqla onları ictimai həyata və səmərəli əmək fəaliyyətinə hazırlayacaq. Proqramı uğurla başa vuran təhsilalanlar müasir əmək bazarında işçidən tələb olunan və işəgötürənlər tərəfindən müəyyən edilən səriştlərə yiyələnəcəklər.

Təhsil proqramı “Təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa və Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin müvafiq qərarı ilə təsdiq olunmuş “Orta ixtisas təhsilinin dövlət standartı və proqramı”na uyğun hazırlanmışdır.

2. Təhsil proqramının (kurikulumun) ümumi məqsədləri

- Təhsilalanlarda müasir tələblərə və şəraitə uyğunlaşmaq, rəqabətqabiliyyətli olmaq, informasiya cəmiyyətində yaşayıb fəaliyyət göstərmək, ünsiyyət yaratmaq bacarığını formalaşdırmaq;
- Yüksək intellektual səviyyəyə və praktiki iş qabiliyyətinə, yeni texnologiyalara yiyələnmək, informasiya axınında çevik istiqamət tapmaq bacarığını formalaşdırmaq;
- Sağlamlıq imkanları məhdud məktəbəqədər yaşlı uşaqların diaqnostika və korreksiya işlərini bacaran yüksək səviyyəli və rəqabətqabiliyyətli kadrlar hazırlamaq.

Orta ixtisas təhsili üzrə ixtisasların təsnifatında şifri (kodu):	040109
İqtisadiyyatın əhatə olunan sahələri:	Təhsil
İstinad edilən kvalifikasiya standartı:	Məktəbəqədər təhsildə korreksiyaedici təlim
Məşğulluq təsnifatında işin kodu:	2352 (Müəllim/Xüsusi təhsil)
Azərbaycan Respublikasının ömürboyu təhsil üzrə Milli Kvalifikasiyalar Çərçivəsində (AzMKÇ) səviyyəsi:	5
Qəbul tələbləri: ¹	Minimum ümumi orta təhsil
Məzunların təhsilini davam etdirmə istiqamətləri: ²	<ul style="list-style-type: none"> – İbtidai sinif müəllimliyi; – Korreksiyaedici təlim; – Məktəbəqədər təhsil; – Musiqi müəllimliyi; – Təhsildə sosial-psixoloji xidmət; – Təsviri incəsənət müəllimliyi.
Tam təhsil proqramının müddəti ³ :	3 il
Hədəf qrupu (kvalifikasiya üçün)	Ümumi orta təhsil başa vurmuş istənilən şəxs
Qəbul edən qurum:	Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi
Hazırlanma tarixi:	Mart, 2019-cu il
Yenilənmə üçün son tarix:	Mart, 2024-cü il

¹ İxtisasa qəbul olunmaq üçün əvvəlki təhsil pilləsi (səviyyəsi) və təcrübə ilə bağlı tələblər.

² Növbəti təhsil pilləsində (səviyyəsində) təhsil ala biləcəyi əlaqəli ixtisas(lar).

³ Təhsil proqramdakı modullardan biri (bir neçəsi) üzrə kreditə malik olan təhsilalanlara həmin modul(lar) tədris edilmir və təhsil proqramının müddəti müvafiq həcmdə qısaldılır.

3. Peşənin / kvalifikasiyanın qısa təsviri

Məktəbəqədər təhsildə korreksiyaedici təlimçi sağlamlıq imkanları məhdud olan məktəbəqədər yaşlı uşaqların diaqnostika, korreksiya və reabilitasiya işlərini təşkil edir və həyata keçirir. O, həmçinin onların təlim imkanlarını müəyyənləşdirir və sosial adaptasiyasına dəstək olur.

4. Məşğulluq imkanları

Təhsili başa vurduqdan sonra mütəxəssis bağçalarda, poliklinikalarda, reabilitasiya mərkəzlərdə fəaliyyət göstərə bilər. Təcrübə qazanmaqla rəhbər, təlim keçməklə digər vəzifələrə keçid imkanları vardır. O, inklüziv məktəblərdə köməkçi müəllim kimi təyin oluna bilər. Özünü-məşğulluq üçün əlverişli imkanlar mövcuddur.

Bilik, bacarıq, müstəqillik və məsuliyyət səviyyəsi:⁴

Bilik	Bacarıq	Müstəqillik və məsuliyyət
<ul style="list-style-type: none">– Diaqnostika qaydaları;– Analizatorların anatomiya, fiziologiya və patofiziologiyası;– SİMMU-nun psixokorreksiya qaydaları;– Sensor pozulmaların psixokorreksiya (eşitmə, görmə) qaydaları;– SİMMU-nun pedaqoji-psixoloji xüsusiyyətləri (autizm, hiperaktivlik, diqqət pozulması, dayaq hərəkət aparatı pozulması);– SİMMU-nun iş metodikası;– Tərbiyə işinin metodologiyası;– İnküziv təhsilə cəlb olunanlarla iş qaydası.	<ul style="list-style-type: none">– SİMMU-ya səlahiyyəti çərçivəsində diaqnoz qoyma: (nitq, eşitmə, görmə, dayaq-hərəkət sistemi, autistik spektr və davranış pozulmaları, somatik, emosional-iradi və kompleks pozulmalar, psixi inkişaf ləngiməsi, intellektual problemlər);– SİMMU-nun korreksiya işlərini aparma;– İnküziv təhsilə cəlb olunan uşaqlarla işləmə;– Ehtiyaclara uyğun planlaşdırma və təşkilati bacarıqlar (vaxt, tarix, məkan və.s);– Problemlərin həll edilməsi.	<ul style="list-style-type: none">– Gözlənilən, lakin müəyyən yeni vəziyyətlərin də ortaya çıxma biləcəyini istisna etməyən mürəkkəb və müxtəlif praktiki tapşırıqları müstəqil şəkildə yerinə yetirə bilir;– Şəxsi seçimləri və üzərinə götürdüyü öhdəlikləri ilə bağlı məsuliyyət daşıyır,– Özünün və digər insanların hüquqlarına hörmətlə yanaşır, müstəqil şəxsiyyət kimi fəaliyyət göstərir;– Müasir texnologiyalardan məqsədyönlü və məsuliyyətli şəkildə istifadə edir, texnologiyanın gündəlik həyata təsirini dəyərləndirir;– Digərlərinin işinə nəzarət edir və onların inkişafı ilə bağlı müəyyən məsuliyyəti öz üzərinə götürür;– Müstəqil şəkildə öyrənmə qabiliyyətinə malikdir;– Yaşadığı cəmiyyətdə öz rolunu dərk edir, fiziki hazırlığını artırmaq üçün fəaliyyət göstərir.

Bütün bilik və bacarıqlar təhsil proqramının (kurikulumun) modullarında tədris olunacaq. Müstəqillik və məsuliyyət səviyyələri Azərbaycan Respublikasının ömürboyu təhsil üzrə Milli Kvalifikasiyalar Çərçivəsində (AzMKÇ) səviyyə deskriptorlarına (təsvirlərinə) uyğun tərtib edilmişdir.

⁴ Tələb olunan bilik, bacarıq, məsuliyyət və müstəqillik haqqında ətraflı məlumat müvafiq peşə standartında verilmişdir.

5. Peşə/ kvalifikasiya üçün xüsusi tələblər

Məktəbəqədər təhsildə korreksiyaedici təlimçi kimi işləmək istəyən insanlar üçün bəzi tibbi məhdudiyyətlər var. Bunlar sinir sisteminin xəstəlikləri, psixi pozğunluqlar, ürək-damar sisteminin xəstəlikləridir.

6. Təlim nəticələrinin qiymətləndirilməsi

Təhsilalanların bilik, bacarıq və vərdişlərinin səviyyəsi təlim nəticələri əsasında qiymətləndirilir. Qiymətləndirilmə müvafiq qanunvericiliyə uyğun həyata keçirilir.

7. Kredit transferi

Orta ixtisas təhsili müəssisələrində tədris prosesi Avropa Kredit Transfer Sisteminə uyğun olan kredit sistemi əsasında təşkil olunur. Kredit sistemi üzrə tədrisin təşkili qaydaları Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti tərəfindən təsdiq edilir.

8. Nümunəvi tədris planı:

1 kredit = 30 saat

Modulların siyahısı	Həftəlik auditori ya saati	Cəmi auditori ya saati	Ümumi saatlar	Kreditlərin sayı ⁵
Əsas səriştə modulları⁶		720	1440	48
Azərbaycan dilində ünsiyyət	4	180	360	12
Xarici dildə ünsiyyət	4	180	360	12
Riyazi hesablama	4	180	360	12
İnformasiya və kommunikasiya texnologiyaları (İKT)	1	60	120	4
Peşə etikası və sosial həyat bacarıqları	1	30	60	2
Sahibkarlıq	1	30	60	2
Öyrənmək üsullarına yiyələnmə	1	30	60	2
Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyinin əsasları	1	30	60	2
Ümumi səriştə modulları⁷		420	840	28
Sağlamlıq və əməyin mühafizəsi	2	60	120	4

⁵ Kredit dəyəri Avropa Kredit Transferi və Toplanması Sistemində (AKTTS) müvafiq müəyyən edilir.

⁶ Avropa Şurasının Ömürboyu təhsil üzrə əsas səriştələrə dair tövsiyələrinə (22 may 2018-ci il, N: 2018/C 189/01) uyğun olaraq müəyyən edilmişdir. Bu modullar təhsilalanların daim yeniləşən, müasir standartlara uyğun gələn biliklərə və dünyagörüşünə yiyələnməsini, insan hüquqları və azadlıqlarına, ictimai dəyərlərə hörmət ruhunda yetişməsini, şəxsiyyət kimi inkişaf etməsini və ömür boyu təhsilə hazırlanmasını təmin etməyə xidmət edir.

⁷ Bu modullar təhsilalanlara ixtisasın aid olduğu iqtisadi fəaliyyət sahəsi və müvafiq bacarıq səviyyəsinə uyğun geniş səriştələr verməklə onların gələcəkdə əmək bazarında mobilliyinin artırılmasına xidmət edir.

– Sağlamlıq və təhlükəsizliyin qorunması – İlk tibbi yardım – Yanğından mühafizə				
Planlaşdırma	1	30	60	2
Hesabatvermə və sənədləşdirmə	1	30	60	2
Mənəvi, psixoloji və fiziki sağlamlığın qorunması	2	60	120	4
Pedaqoji prosesin psixoloji əsaslarla təşkili	2	60	120	4
Gündəlik fəaliyyətdə tibbi-psixoloji biliklərin tətbiqi	2	60	120	4
Müxtəlif sosial qruplarda psixoloji təlim işinin təşkili	2	60	120	4
Tədrisdə düzgün təlim metodikasının müəyyən edilməsi və tətbiqi	1	30	60	2
Mövcud vəziyyət ilə bağlı şəxsin yaxınları ilə əməkdaşlığın təşkili	1	30	60	2
Xüsusi/spesifik səriştə modulları		1020	2040	68
Diaqnostika işlərinin həyata keçirilməsi	6	450	900	30
Korreksiya işlərinin həyata keçirilməsi	6	450	900	30
İnklüziv təhsilə cəlb olunan uşaqlarla işin aparılması	4	120	240	8
İstehsalat təcrübəsi, diplomqabağı təcrübə			600	30
Attestasiya				6
Cəmi		2160	4920	180

9. Modullarda olan səriştələrin spesifikasiyası

10.1. Əsas səriştə modulları

Azərbaycan dilində ünsiyyət	
Təlim (öyrənmə) nəticələri	Qiymətləndirmə meyarları
1. Fəaliyyət sahəsinə aid olan ümumi məlumatları təhlil edə bilir	a. Fəaliyyət sahəsində görülməli işlərin təlimat qaydalarını ətraflı şərh edir; b. Verilən tapşırığı qrafik üzrə (plan şəklində) mərhələlərə ayıra bilir c. Verilən tapşırıqla əlaqədar müxtəlif mənbələrdən alınan məlumatları düzgün təhlil edir; d. Fərdi və ya işçi qrupu tərkibində müvafiq qanunvericilik normalarına və qaydalarına əsaslanaraq görülməli işlərin strateji planını hazırlayır

Azərbaycan dilində ünsiyyət	
Təlim (öyrənmə) nəticələri	Qiymətləndirmə meyarları
2. Fəaliyyət prosesində müvafiq işçi qrupları ilə müzakirələr apara bilir	<ul style="list-style-type: none"> a. Mürəkkəb texniki məlumatları dil normaları və seçilmiş üsluba uyğun şəkildə çatdırır; b. Danışarkən məlumatları, rəyləri və fikirləri məntiqi bir şəkildə əlaqələndirir; c. Mövzuya və dinləyicilərin anlama səviyyəsinə uyğun dildən istifadə edir.
3. Fəaliyyət sahəsinə aid müxtəlif iş proseslərini yazılı təsvir edir	<ul style="list-style-type: none"> a. Qoyulmuş məqsədə və hədəf auditoriyaya uyğun ünsiyyət formatı seçir; b. Fəaliyyət sahəsinə aid sənədləri müvafiq tələb və normalara uyğun, aydın, məntiqi tamamlanmış şəkildə tərtib edir; c. Mənanı qorumaq üçün dəqiq quruluşdan və durğu işarələrindən istifadə edir; d. Mətnləri orfoqrafik və qrammatik cəhətdən düzgün yazır; e. Görüləcək işə dair mərhələli təqdimat və yekun hesabat hazırlayır.

Xarici dildə ünsiyyət	
Təlim (öyrənmə) nəticələri	Qiymətləndirmə meyarları
1. Dinlədiyi məlumatı anlamaq	<ul style="list-style-type: none"> a. Peşəsi ilə bağlı hər hansı bir məlumatı dinləyib qısa məzmununu təsvir edir; b. Dinlədiyi mətnə aid sualları cavablandırır; c. Ətrafında asta və aydın şəkildə aparılan müzakirənin mövzusunun müəyyən edərək münasibət bildirir;
2. Danışığ və müzakirələrdə aparmaq	<ul style="list-style-type: none"> a. Aparılan geniş müzakirələrdə effektiv şəkildə iştirak edir; b. Verilmiş tapşırığa əsasən hər hansı bir mövzu ətrafında izahlı danışa bilir; c. Maraq dairəsində olan mövzulara aid qısa söhbətlərdə iştirak edir (əlavə fikir və münasib nümunələrlə öz fikirlərini genişləndirmək və əsaslandırmaq şərti ilə); d. Verilmiş mövzuya aid topladığı informasiya əsasında təqdimat hazırlayır;
3. Oxuduğu məlumatın məzmununu təsvir etmək	<ul style="list-style-type: none"> a. Müvafiq istinad mənbələrindən (məsələn, lüğətlər) istifadə etməklə müxtəlif mətnə və məqsədlərə uyğun üslub və sürətlə müstəqil oxuyur; b. Fəaliyyət sahəsinə aid peşə terminləri, anlayışları, avadanlıq və göstərilən xidmətlərə dair təlimatları oxuyub təsvir edə bilir.

Xarici dildə ünsiyyət	
Təlim (öyrənmə) nəticələri	Qiymətləndirmə meyarları
	c. Kiçik həcmdə mətnlərin məzmununu anladığını nümayiş edir.
4. Məlumatları yazılı şəkildə təsvir edir	a. İş planı, icmal, layihə smetası və görülmüş işlər barəsində hesabatları düzgün tərtib etməklə aktual mövzularda strukturlu peşəkar məktub, reklam mətnləri və elektron məktublar hazırlayır.

Riyazi hesablama	
Təlim (öyrənmə) nəticələri	Qiymətləndirmə meyarları
1. Fəaliyyət sahəsinə aid məlumatları elementar riyazi hesablamalarla müəyyən etmək	<p>a. Fəaliyyət sahəsinə aid məsələlərdə maksimum və minimum göstəriciləri (lahiyyənin ümumi dəyərini, smeta xərclərini, hər hansı məhsulun dəyərini, endirim səviyyəsini) hesablayır;</p> <p>b. İşlə bağlı dövri məlumatları (məsələn aralıq hesabatları) toplamaqla onları müvafiq qrafik formada təqdim edir;</p> <p>c. Verilən qərarları əsaslandırmaq üçün bir sıra mənbələrdən proqnozlaşdırıla bilən məlumat kateqoriyalarını müqayisə edir (məsələn, materialların haradan alınması ilə bağlı qərar vermək).</p>
2. Məsələlərin həllində rəqəmlərlə işləmə bacarığından istifadə edir	<p>a. Məsələlərin həllində sadə riyazi əməlləri düzgün seçir (məsələn, qiymət artımlarının məhsulun satışına təsirini hesablanması);</p> <p>b. Fəaliyyət sahəsinə aid mürəkkəb məsələlərin həllində faiz, nisbət və ya kəsrlərdən istifadə etməklə müvafiq riyazi əməlləri yerinə yetirir.</p>
3. Məsələlərin həllində ölçmə və həndəsə bacarıqlarından istifadə edir	<p>a. İşlə bağlı gündəlik problemlərin həllində məkandan düzgün istifadəni planlaşdırır (məsələn, təyin edilmiş sayda simmetrik formada olan obyektlərin saxlanması üçün tələb olunan məkanı hesablamaq);</p> <p>b. Çox sayda dövri tapşırıqları tamamlamaq və silsilə məhsullar hazırlamaq üçün tələb olunan materialların sayını, yaxud lazım olan vaxtı hesablamaq üçün məhdud sayda riyazi düsturlardan istifadə edir.</p>
4. Riyazi üsul və əməllərdən istifadə edərək məlumatları müvafiq formatlarda təqdim etmək	<p>a. Sadə hesablamaları müxtəlif metodlarla aparır (zehin, kağız üzərində və ya kalkulyator vasitəsi ilə);</p> <p>b. Resursların istifadəsinin monitorinqi məqsədi ilə sadə uçot sənədlərini tərtib edir (məsələn, baza düsturlar əsasında sadə cədvəl, qrafik və diaqram şəklində hesabat hazırlayır).</p> <p>c. İş prosesində məntiqi və riyazi hesablamalarla maliyyə xərcləri, ödəmə qabiliyyəti, gəlir, qənaət və investisiya haqqında məlumatları qiymətləndirməyi və proqnozlaşdırmağı bacarır;</p> <p>d. Müxtəlif funksiya və funksional asılılıqların qrafiklərini qurur (məhsulun qiymətinin dəyişməsinin satışın həcmindən asılılığı.)</p>

İnformasiya və kommunikasiya texnologiyaları (İKT)

Təlim (öyrənmə) nəticələri	Qiymətləndirmə meyarları
1. Fəaliyyət sahəsinə aid məlumatları toplamaq, emal və istifadə etmək	<ul style="list-style-type: none"> a. Müxtəlif informasiya resurslarında gündəlik iş fəaliyyətinə aid məlumatları əldə edir; b. Əldə etdiyi məlumatların emal edərək ən uyğun məlumatları seçir. c. Öz tələblərini qarşılamaq üçün ən uyğun məlumat mənbəyini (mənbələrini) seçir. Məlumat və məzmunun müvafiq qaydada saxlanması və tapılması üçün sistem yaradaraq bu sistemdən istifadə edir;
2. İKT-dən istifadə edərək müxtəlif məzmununda təqdimatlar hazırlamaq	<ul style="list-style-type: none"> a. Fəaliyyəti sahəsində tələb olunan məzmun yaratmaq üçün İKT-nin imkanlarından düzgün istifadə edir; b. Fəaliyyəti ilə əlaqədar müxtəlif formatlarda (*pdf, *ppt) rəqəmsal təqdimatlardan istifadə edir; c. Verilmiş mövzuda PowerPoint proqramı ilə təqdimatlar hazırlayır; d. Multimediyaya informasiyasından istifadə edərək təqdimatlar hazırlayır; e. CorelDRAW proqramında verilən qeyri-mürəkkəb tapşırıqları yerinə yetirir;
3. Məlumatları bölüşür və başqaları ilə əməkdaşlıq edir	<ul style="list-style-type: none"> a. İş mühitində müxtəlif elektron vasitələrlə video konfransların keçirilməsi üçün bağlantı yaradır; b. İş mühitində mesajlar və ya digər məzmunu göndərən, yaxud cavablandırın zaman riayət ediləcək normaları (məsələn ünvanın formaları, üslub, format və s.) müəyyən edir; c. İş mühitində məlumatların əldə edilməsi ilə bağlı mesaj və ya sorğuları düzgün formada göndərir və cavablandırır.
4. Şəxsi və çalışdığı müəssisənin informasiya təhlükəsizliyini təmin etmək	<ul style="list-style-type: none"> a. Müxtəlif kommunikasiya bağlantılarında mövcud potensial riskləri müəyyən edir; b. Rəqəmsal mühitdə özü və ona məxsus məlumatların təhlükəsizliyini təmin etmək üçün görə biləcəyi tədbirləri sadalayır. c. Sənəd mübadiləsi apararkən elektron poçt (e-mail), elektron imzadan (Digital signature) vasitələrindən istifadə edir;
⌘ Fəaliyyət sferasında elektron kommunikasiya vasitələrindən istifadə etmək	<ul style="list-style-type: none"> d. Müxtəlif naviqasiya sistemi ilə obyektlərin yerləşmə nöqtələrini müəyyən edərək uyğun marşrut seçir. e. İş fəaliyyəti ilə əlaqədar Web səhifələrdə məhsul və ya xidmət haqqında elan yerləşdirir; f. Elektron bank ödənişlərini, köçürülmə əməliyyatlarını (e-banking), maliyyə və vergi hesabatlarını həyata keçirir;

Peşə etikas və sosial həyat bacarıqları	
Təlim (öyrənmə) nəticələri	Qiymətləndirmə meyarları
1. Peşə etikasını prinsiplərinə hörmət edir	<ul style="list-style-type: none"> a. Qlobal biznesdə mənəvi qərar qəbul etmə prinsiplərini anladığını nümayiş etdirir; b. Ümumi etik prinsipləri fərdi və qrup işlərində müəyyən hallar və ya təcrübələrə tətbiq edir; c. Ölkənin iqtisadi qanunvericiliyinin ticarət, peşələr və təşkilatlara mühüm təsir yollarını qiymətləndirir; Özü və komandanın davranışlarını peşə etikasından baxımından təhlil edir.
2. Vaxtdan səmərəli istifadə edir	<ul style="list-style-type: none"> a. Özü və hamkarlarının vaxtını israf edən fasilələr və hər hansı başqa məsələlərlə mübarizə aparmaq üçün müvafiq strategiyalar qəbul edir; b. Öz işi və qrup işini vaxtında yerinə yetirmək üçün praktiki metodlardan istifadə edir; c. İş daha effektiv təşkil etməklə müəyyən fəaliyyətlərə sərf edilən vaxtı azaldır; d. Peşə məqsədləri və şəxsi vaxt arasında tarazlıq əldə edir.
3. Qrupda effektiv işləyir	<ul style="list-style-type: none"> a. Komanda daxili prosesləri (giriş, keçid və çıxış) müəyyən edir; b. Uğurlu komanda təcrübəsinin xüsusiyyətlərini təsvir edir; c. Müxtəlif sahələrdən olan şəxslərin birləşdiyi komandalarda effektiv komanda üzvlüyünü nümayiş etdirir; d. Münaqişələri effektiv həll edir.
4. İş davranışını təhlil edir	<ul style="list-style-type: none"> a. Boşluqları müəyyən etmək və həll yollarını tapmaq üçün komanda üzvləri ilə işgüzar davranış problemlərini müzakirə edir; b. Müxtəlif iş mühitlərində nümunəvi işgüzar davranış nümayiş etdirir; c. Digər şəxsin problemləri, fikirləri, düşüncələri və təcrübələrinə anlayış nümayiş etdirir.

Sahibkarlıq	
Təlim (öyrənmə) nəticələri	Qiymətləndirmə meyarları
1. Yeni həll yolları tələb edən çətin tapşırıqları müəyyən edir	<ul style="list-style-type: none"> a. Özünün maraq dairəsində olan sahədə potensial təkmilləşmə və ya innovasiya imkanlarını dəyərləndirmək üçün təhlil aparır.

Sahibkarlıq	
Təlim (öyrənmə) nəticələri	Qiymətləndirmə meyarları
2. Yeni ideyaları müəyyən edir və formalaşdırır	<ul style="list-style-type: none"> a. Təkbəşinə, yaxud komandanın bir üzvü kimi təkmilləşmə və ya innovasiyaları özünün maraq dairəsinə tətbiq etmək üçün bir sıra ideyalar irəli sürür; b. Təkmilləşmə və ya innovasiyaların tətbiqi üçün irəli sürülmüş ideyalar toplusunu qiymətləndirməklə hər birinin üstün və zəif cəhətlərini müəyyən edir; c. Müəyyən edilmiş hər bir ideya ilə bağlı potensial maraqlı tərəfləri (bunlar təkmilləşmə fəaliyyətlərinə təsir edə bilən, bu ideyalarda maraqlı olan, yaxud onun təsirinə məruz qalan şəxslərdir) müəyyən edir.
3. Yeni ideyaları həyata keçirmək üçün lazım olan resursları müəyyən edir	<ul style="list-style-type: none"> a. Özünün maraq dairəsinə aid sahədə təkmilləşmə və ya innovasiya ilə bağlı hər hansı ideyanı reallaşdırmaq üçün tələb olunan resursları (məsələn, materiallar, avadanlıqlar, insan resursları və vaxt) müəyyən edir; b. Yeni ideyanın həyata keçirilməsi prosesində müəyyən etdiyi resurslardan necə istifadə ediləcəyini təsvir edir.
4. Yeni ideyanın reallaşdırılması üçün tələb olunan büdcəni planlaşdırır	<ul style="list-style-type: none"> a. Özünün maraq dairəsinə aid sahədə innovasiya və təkmilləşmə ilə bağlı ideyanın həyata keçirilməsi zamanı xərc tələb edən sahələri müəyyən edir.
5. Yeni ideyanın həyata keçirilməsini planlaşdırır	<ul style="list-style-type: none"> a. Özünün yeni ideyasını həyata keçirmək üçün başqasının köməyi ilə tələb olunan resurslar və xərc tələb edən sahələri göstərməklə ümumi plan hazırlayır.
6. Müstəqil işləyir	<ul style="list-style-type: none"> a. Dövri və digər iş tapşırıqlarını müstəqil şəkildə effektiv həyata keçirir; b. Vaxt və resurslardan maksimum düzgün istifadəni təmin etmək üçün gündəlik fəaliyyətlərini prioritetləşdirir; c. Öz fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi yollarını müəyyən etmək üçün təşəbbüs göstərir; d. Fəaliyyətlərində dəyişikliklər edən zaman öz səlahiyyətlərindəki məhdudiyyətləri müəyyən edir və lazım olan hallarda müvafiq icazə alır.
7. Komandanın bir hissəsi olaraq effektiv işləyir	<ul style="list-style-type: none"> a. Komanda üzvü olaraq effektiv işləyir; b. Çox mürəkkəb olmayan olan komanda tapşırıqlarının icrasına nəzarət edir.

Öyrənmək üsullarına yiyələnmə

Təlim (öyrənmə) nəticələri	Qiymətləndirmə meyarları
1. Effektiv təlim strategiyaları hazırlayır	a. Sistemli və systemsiz öyrənmə prosesində öz təhsilinə görə cavabdehlik daşıyır; b. Səhvlərdən öyrənmə potensialını dərk edir; c. Təlim hədəflərinə nail olmaq üçün lazım gəlmiş hallarda özünün ənənəvi yanaşmalarını təhsilinə uyğunlaşdırır; d. Təhsilini artırmaq üçün bir sıra metodlardan (məsələn, nəticələr çıxarma və həmkarlarına öyrətmə) istifadə edir.
2. Özünəməxsus təlim təcrübələri və təlim istəklərini müəyyən edir	a. Təhsilalan olaraq fəaliyyəti ilə bağlı kontekstdə əsas güclü və zəif cəhətlərinin təhlilini aparmaqla zəif cəhətləri necə aradan qaldırmaq lazım olduğunu müəyyən edir; b. Özünün üstünlük verdiyi təlim metodlarının effektivliyini dəyərləndirir; c. Özünün təlim strategiyalarını daha təsirli etmək üçün adaptasiya və ya əhatə dairəsini genişləndirməyin yollarını müəyyən edir; d. Komanda üzvlərinin təlim fəaliyyətlərini daha obyektiv təsəvvür etmələri və təlim ehtiyaclarını müəyyən etmələrinə yardım edir.
3. Özünün təlim ehtiyaclarını müəyyən edir və peşəkar inkişafını planlaşdırır	a. Karyera baxımından (və ya şəxsi inkişaf baxımından) mümkün təlim hədəfləri və onların əldə edilməsi üçün mövcud olan potensial təlim yollarını müəyyən edir; b. Karyera və ya şəxsi inkişaf hədəfləri ilə bağlı olan təlim məqsədlərini prioritetləşdirir; c. Təlim məqsədlərinə ən yaxşı formada nail olmaq baxımından düzgün qərar vermək üçün müvafiq məlumatları axtarır; d. Qısa və uzunmüddətli təlim hədəfləri, tələb olunan vaxt və resursları, o cümlədən, bu hədəflərə nail olmaq üçün tələb olunan tədbirləri göstərməklə təlim planı hazırlayır.

Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyinin əsasları	
Təlim (öyrənmə) nəticələri	Qiymətləndirmə meyarları
1. Hüququn mənbələrini müəyyən edir	<ul style="list-style-type: none"> a. Mülki hüququn mənbələri və normalarını dəqiq müəyyən edir; b. İnzibati hüququn mənbələri və normalarını dəqiq müəyyən edir; c. Əmək hüququnun mənbələri və normalarını dəqiq müəyyən edir; d. Ekologiya hüququnun mənbələri və normalarını dəqiq müəyyən edir; e. Cinayət hüququnun mənbələri və normalarını dəqiq müəyyən edir.
2. Mürəkkəb mübahisəni qanunvericiliyə uyğun həll edir	<ul style="list-style-type: none"> a. Mübahisəli kompleks məsələni həll etmək üçün qanunvericilikdə müvafiq şərtləri tapır; b. Mübahisəli kompleks məsələni həll etmək üçün müvafiq orqanları müəyyən edir; c. Mübahisəli kompleks məsələni həll etmək üçün müvafiq hüquqi orqanlara müraciət edir.

10.2. Ümumi səriştələr (əmək bazarında rəqabətə davamlı olmağa imkan yaradan səriştələr və peşəyə görə səriştələr arta və ya azala bilər).

Sağlamlıq və əməyin mühafizəsi	
Sağlamlıq və əməyin mühafizəsi üzrə səriştələr zəruridir	
Təlim (öyrənmə) nəticələri	Qiymətləndirmə meyarları
Sağlamlıq və təhlükəsizliyin qorunması	
1. Fərdi sağlamlığı və təhlükəsizliyini qoruyur	<ul style="list-style-type: none"> a. İş yeri və avadanlıqların təhlükəsiz və zərərsiz olmasını yoxlayır və sağlamlıq və təhlükəsizlik üzrə hüquqi-normativ tələblərə uyğunluğunu təmin edir; b. Şəraitə, ətraf mühitə və fəaliyyətlərə uyğun olaraq düzgün fərdi mühafizə paltarını geyinir.
2. Təhlükəsizlik təlimatları, nişanları və göstərişlərinə riayət edir	<ul style="list-style-type: none"> a. Təlimat, nişan və göstərişlərə düzgün əməl edilməsini nümayiş etdirir; b. Digər şəxslərin təlimat, nişan və göstərişlərə əməl edilməsi ilə bağlı təlimatlandırılması qaydalarını təsvir edir.
3. Sağlamlıq və əməyin mühafizəsi məsələləri ilə bağlı hesabat verir	<ul style="list-style-type: none"> a. Hüquqi və təşkilati tələblərə uyğun olaraq sağlamlıq və əməyin mühafizəsi məsələləri haqqında effektiv hesabat verir, o cümlədən, müvafiq şəxsləri məlumatlandırır, sağlamlıq və təhlükəsizlik ilə bağlı qeydiyyatı tamamlayır;

	b. Həmkarlarının sağlamlıq və əməyin mühafizəsi məsələləri haqqında effektiv hesabat verə bilməsinə dəstək verir.
İlk yardım	
1. İlk yardım hadisələrini idarə edir	<ul style="list-style-type: none"> a. Hadisə baş verən zaman ilkin qiymətləndirmə prosesini düzgün şəkildə nümayiş etdirir; b. Müalicə prioritetlərinin müəyyən edilməsi prosesini düzgün izah edir; c. Bədbəxt hadisədən zərər çəkən və ilk yardım göstərən və təhlükə ilə üzləşmə ehtimalı olan digər şəxslərin təhlükəsizliyini təmin etmək üçün görülməli olan tədbirləri aydın şəkildə təsvir edir; d. Kömək çağırma və məlumat ötürmə proseslərini təsvir edir.
2. İlk yardım prosedurlarını həyata keçirir	<ul style="list-style-type: none"> a. Bədbəxt hadisədən zərər çəkən nəfəs almayan şəxsə ürək masajı və süni nəfəs vermə prosedurlarını həyata keçirir; b. Bədbəxt hadisədən zərər çəkən və nəfəs alan şəxsləri bərpa vəziyyətində düzgün yerləşdirir; c. Kəskin qanaxmanın qarşısını düzgün şəkildə alır; d. Sümük sınıqları, çıxıqları və onurğa sütununun zədələnmə halları zamanı düzgün yardım göstərir; e. Kəskin istilik və elektrik yanıqları zamanı düzgün yardım göstərir; f. Kimyəvi yanıqlar zamanı düzgün yardım göstərir.
Yanğından mühafizə	
1. Yanğından mühafizə sahəsində həyata keçirilməli olan prosedurları izah edir	<ul style="list-style-type: none"> a. Yanğınla mübarizə aparmaq üçün yanğın çıxışları, yanğınsöndürən və su kranlarını düzgün müəyyən edir; b. Real həyatdan götürülmüş misallar əsasında yanğın üçbucağını təsvir edir; c. Yanğın signalı, evakuasiya və xilasetmə prosedurlarını düzgün şəkildə təsvir edir; d. Mövcud təşkilati tələblərə cavab vermək baxımından yanğın zamanı qəbul edilməli olan ümumi prosedurları düzgün izah edir.
2. Yanğınsöndürəndən istifadə edir	<ul style="list-style-type: none"> a. Verilmiş yanğın növü ilə mübarizə aparmaq üçün uyğun yanğınsöndürəni seçir; b. Seçilmiş yanğınsöndürənin düzgün istifadəsi qaydalarını təsvir edir (əhatə olunanlar: yanğınsöndürən – su, köpük, CO₂, quru toz və adyal).

<p>3. Yanğının qarşısının alınması və yanğınlə mübarizə sahəsində sadə tədbirlər ilə bağlı həmkarlarını təlimatlandırır</p>	<p>a. Həmkarlarına ehtiyat çıxışları, yanğınsöndürənlər, su kranları və şlanqların yerlərinin müəyyən edilməsi ilə bağlı təlimatlar verir;</p> <p>b. Həmkarlarına ehtiyat çıxışları, yanğınsöndürənlər, su kranları və şlanqlara sərbəst çıxışın təmin edilməsi üzrə təşkilati prosedurlarla bağlı təlimatlar verir.</p>
---	--

Planlaşdırma	
Təlim (öyrənmə) nəticələri	Qiymətləndirmə meyarları
<p>1. Müxtəlif vəzifə öhdəliklərini (struktur bölmələrin fəaliyyətini) planlaşdırır və təqdim edir</p>	<p>a. Hər bir vəzifə öhdəliyi (struktur bölmə) üçün mövcud resursların istifadəsini təhlil edir;</p> <p>b. Resurslardan səmərəli istifadəni təmin etmək üçün təşkilat daxilində resurslardan ümumi istifadənin təkmilləşdirilməsinə, o cümlədən, büdcə nəzarəti və gözlənilməz xərclərə dair planlar hazırlayır;</p> <p>c. Məsləhətləşmələr aparmaq üçün planı müvafiq işçilərə aydın və təfərrüatlı şəkildə təqdim edir.</p>
<p>2. Strateji plana uyğun olaraq planlar hazırlayır və onlara nəzarət edir</p>	<p>a. Strateji plan əsasında təşkilat üçün məqsədlər müəyyən edir;</p> <p>b. Məqsədlərin əldə edilməsi üçün lazım olan dəyişiklikləri planlaşdırır;</p> <p>c. Planları müvafiq maraqlı tərəflərə aydın və təfərrüatlı şəkildə təqdim edir;</p> <p>d. Planların strateji plana uyğun həyata keçirilməsinə nəzarət edir.</p>

Hesabatvermə və sənədləşdirmə	
Təlim (öyrənmə) nəticələri	Qiymətləndirmə meyarları
<p>1. Öz işi haqqında hesabat verir</p>	<p>a. Öz iş planları haqqında yazılı formada effektiv hesabat verir;</p> <p>b. Öz işinin nəticələri haqqında elektron formada effektiv hesabat verir.</p>
<p>2. Struktur bölmənin nəticələri haqqında hesabat verir</p>	<p>a. Struktur bölmənin planları haqqında effektiv hesabat verir;</p> <p>b. Struktur bölmənin fəaliyyətinin dövrü nəticələri barədə effektiv hesabat verir.</p>

3. Struktur bölmə daxilində hesabatlılığı təşkil edir	<ul style="list-style-type: none"> a. Struktur bölmə daxilində hesabatvermənin məqsədlərini müəyyən edir; b. Hesabat vermək üçün effektiv sistemlərin yaradılmasını dəstəkləyir; c. Hesabatvermə sistemlərinin istifadəsi və tələbləri barədə işçi heyətinə effektiv məlumat verir; d. Hesabatvermə sistemlərini mütəmadi olaraq qiymətləndirir; e. Hesabatların adları, formaları, dövriliyi, vaxtı və ünvanını müəyyən edir; f. Təşkilata effektiv rəy və təkliflər verir.
---	--

Mənəvi, psixoloji və fiziki sağlamlığın qorunması	
<i>Təlim (öyrənmə) nəticələri</i>	<i>Qiymətləndirmə meyarları</i>
1. Mənəvi-psixoloji sağlamlıqla bağlı valeologiyanın nəzəri və praktik əsaslarını bilmək	<ul style="list-style-type: none"> a. Valeolojiyanın məqsəd və vəzifələrini izah edir; b. İnsan şüurunun inkişaf mərhələlərini tibbi, fizioloji və bioloji baxımdan şərh edir; c. İnsanın psixoloji aləmini kamilləşdirən mənəvi keyfiyyətlərin şərhini verir; d. Şəxsiyyətin psixoloji sağlamlığında mənəvi sistemin (dəyər, ideal, inam, əqidə və.s.) rolunu izah edir; e. İnsanın mənəvi-psixoloji sağlamlığında "psixi enerji"nin rolunu izah edir. f. "İnsan-ətraf mühit" sisteminin qarşılıqlı əlaqəsinin izahını verir; g. Mənəvi-psixoloji sağlamlıqla fizioloji sağlamlığın qarşılıqlı əlaqəsini əsaslandırır; h. Sağlam şəxsiyyətin və sağlam cəmiyyətin formalaşmasında təhsil sisteminin rolunu əsaslandırır.
2. Peşə fəaliyyətində valeoloji bilikləri tətbiq etmək	<ul style="list-style-type: none"> a. Təhsilalanların mənəvi-psixoloji sağlamlığının qorunmasında təhsil iştirakçıları ilə aparılan işin metodlarını şərh edir; b. Mənəvi psixoloji inkişafı ilə bağlı təhsilalanlara özünütərbiyə yollarını izah edir; c. Təhsil iştirakçılarına valeoloji biliklərdən istifadə yollarını öyrədir.
3. Uşağın anatomik və fizioloji xüsusiyyətlərini anlamağı nümayiş etdirmək	<ul style="list-style-type: none"> a. Uşağın anatomik bədən quruluşunu izah edir; b. Uşaq orqanizmində gedən fizioloji prosesləri təsvir edir; c. Fizioloji proseslərin uşağın fiziki və psixi inkişafına təsirini izah edir; d. Uşaqda baş verə biləcək pozulmaların qarşısını alma qaydalarını izah edir;

	e. Uşaq orqanizminin inkişafına təsir edən amilləri fərqləndirir.
4. Uşaq xəstəliklərinin ilkin əlamətlərini müəyyən etmək	a. Xəstəliklərin ümumi əlamətlərini izah edir; b. Xəstəliklər zamanı profilaktik tədbirlərin həyata keçirilməsi haqqında məlumat verir; c. Cəmiyyətdə sosioloji bəlaya çevrilən zərərli vərdisləri izah edir.

Pedaqoji prosesin psixoloji əsaslarla təşkili	
<i>Təlim (öyrənmə) nəticələri</i>	<i>Qiymətləndirmə meyarları</i>
1. Pedaqoqikanın tədrisinin əhəmiyyətini anlamaq	a. Təhsil, təlim, tədris anlayışlarını fərqləndirir; b. Şəxsiyyətin inkişafına və formalaşmasına təsir edən amilləri izah edir.
2. Təlimin təşkilinin psixoloji məsələlərini anlamaq	a. Təlimin psixoloji məzmununu şərh edir; b. Təlim prosesinin psixoloji quruluşunu modelləşdirir; c. Təlimin əsas prinsiplərini izah edir; d. Təlim üsullarını təsnifatlaşdırır; e. Təlimin təşkil formalarının şərhini verir; f. Təlim nəticələrinin qiymətləndirilməsi qaydalarını izah edir; g. Tədris prosesinin psixoloji təhlilini aparır; h. Tədris prosesinin təhlilinin nəticələri əsasında yekun rəy hazırlayır; i. Yeni təlim texnologiyalarının işlənməsi yollarını izah edir.
3. Tərbiyə işinin təşkili haqqında psixoloji biliklərə malik olmaq	a. Tərbiyə prosesinə təsir göstərən əsas amilləri və prinsipləri izah edir; b. Tərbiyə tiplərini şərh edir; c. Tərbiyənin təşkili formalarını və metodları təsvir edir; d. Müasir texnologiyaları tərbiyə prosesinə tətbiq edir.
4. Pedaqoji fəaliyyətin xüsusiyyətlərini anlamaq	a. Pedaqoji fəaliyyətin psixoloji xüsusiyyətlərini izah edir; b. Pedaqoji fəaliyyətin iştirakçılarının yaş və fərdi xüsusiyyətlərini təsvir edir; c. Pedaqoqların özünü peşəkar kimi dərk etməsinə qoyulan tələbləri izah edir; d. Pedaqoji ünsiyyətin məzmununu izah edir; e. Pedaqoji ünsiyyət tiplərini təsnifatlaşdırır; f. Pedaqoji situasiyalarda yaranan münaqişələrin həlli yollarını təsvir edir.
5. Təhsil sistemində psixoloji xidmətin əhəmiyyətini anlamaq	a. Təhsil sistemində psixoloji xidmətin məqsəd və vəzifələrini izah edir; b. Təhsil psixoloqunun funksiyasını izah edir; c. Təhsil prosesində psixoloqun həll etməli olduğu məsələləri müəyyən edir;

	<ul style="list-style-type: none"> d. Təhsil prosesi iştirakçılarında təzahür edən kliniki problemlərin xüsusiyyətlərini şərh edir; e. Təhsilalanların fərdi inkişafdakı ləngimə və pozuntuları müəyyən edir; f. Fərdi inkişafda problemləri olan təhsilalanların xüsusi təlim ehtiyaclarını təsvir edir; g. "Risk qrupuna" aid olan təhsilalanları müəyyənləşdirir; h. İnkişafı qabaqlayan istedadlı təhsilalanların əsas xüsusiyyətlərini müəyyən edir; i. İstedadlı təhsilalanların təlim ehtiyaclarını təsvir edir; j. Təhsilalanların yaş xüsusiyyətlərinə uyğun inkişafı ilə bağlı program hazırlayır.
6. Təhsil sistemini idarə etmək	<ul style="list-style-type: none"> a. Məktəbin idarəetmə sisteminin modelləşdirir; b. Məktəbdə rəhbərlik üslublarını şərh edir. c. Məktəbin idarəetmə sistemində psixoloqun yerini müəyyənləşdirir; d. Məktəbdaxili nəzarətin təşkilində təhsil menecerinin rolunu izah edir.
7. İnküziv təhsili təşkil etmək	<ul style="list-style-type: none"> a. İnküziv təhsildə differensial yanaşmanın mahiyyətini müəyyənləşdirir; b. İnküzivə, diskriminasiya və inteqrasiyanı izah edir; c. İnküziv təhsil prosesində akkomodasiya haqqında təqdimat edir; d. İnküziv təhsildə modifikasiyalardan istifadə yollarını şərh edir; e. Fərdi tədris planını işləyib hazırlayır; f. İnküziv təhsildə müşahidə və qiymətləndirmə prosesini izah edir.

Gündəlik fəaliyyətdə tibbi-psixoloji biliklərin tətbiqi	
<i>Təlim (öyrənmə) nəticələri</i>	<i>Qiymətləndirmə meyarları</i>
1. Ali sinir sisteminin quruluşunu anlamaq	<ul style="list-style-type: none"> a. Sinir sisteminin quruluşunu şərh edir; b. Orqanizmin digər sistemləri ilə sinir sisteminin əlaqəsini izah edir; c. Sinir sisteminin psixi fəaliyyətdəki rolunu əsaslandırır.
2. Psixofizioloji proseslərin xüsusiyyətlərini anlamaq	<ul style="list-style-type: none"> a. Psixo-fizioloji sistemin quruluşunu izah edir; b. Psixi proseslərin fizioloji əsaslarını əlaqələndirir; c. Fizioloji problemlərin psixoloji fəaliyyətdə yarada biləcək çətinliklərini şərh edir; d. Sinir sisteminin fizioloji vəziyyətinin yaratdığı psixoloji təzahürləri müəyyən edir.

Gündəlik fəaliyyətdə tibbi-psixoloji biliklərin tətbiqi	
<i>Təlim (öyrənmə) nəticələri</i>	<i>Qiymətləndirmə meyarları</i>
3. Kliniki problemlərin həllini həyata keçirmək	<ul style="list-style-type: none"> a. Kliniki psixoloji problemləri təsnifatlaşdırır; b. Kliniki problemlərin psixoloji təzahürlərini müəyyən edir; c. Müvafiq kliniki problemin həlli yollarını izah edir; d. Problemlə bağlı müvafiq mütəxəssislərlə əməkdaşlıq yollarını təsvir edir.

Müxtəlif sosial qruplarda psixoloji təlim işinin təşkili	
<i>Təlim (öyrənmə) nəticələri</i>	<i>Qiymətləndirmə meyarları</i>
Sosial qruplarla psixoloji təlimlərin mahiyyətini anlamaq	<ul style="list-style-type: none"> a. Sosial-psixoloji təlimin təşkilinin nəzəri və metodiki əsaslarını izah edir; b. Təlim prosesində fərd, cüt və qruplarla aparılan psixoloji işin xüsusiyyətlərini təsvir edir; c. Müxtəlif problemlərlə bağlı təhsilalanlarla keçiriləcək sosial psixoloji təlimlər haqqında məlumat verir; d. Tematik mövzular əsasında təhsilverənlərlə (rəhbər, pedaqoq, valideyin) keçiriləcək təlimlərin istiqamətini müəyyənləşdirir; e. Həmkarları üçün ehtiyaclarına uyğun keçiriləcək təlim haqqında məlumat verir.
Sosial qruplarla psixoloji təlimləri həyata keçirmək	<ul style="list-style-type: none"> a. Təhsil prosesi iştirakçılarının ehtiyaclarına uyğun mövzularda sosial-psixoloji təlim proqramları tərtib edir; b. Müxtəlif tipli psixoloji konsiliumlar təşkil edir; c. Psixoloji təlimləri müasir texnologiyalarla həyata keçirir; d. Sosial-psixoloji təlim proqramlarının səmərəlilik səviyyəsini müəyyən edilmiş meyarlar əsasında dəyərləndirir.

Tədrisdə düzgün təlim metodikasının müəyyən edilməsi və tətbiqi	
<i>Təlim (öyrənmə) nəticələri</i>	<i>Qiymətləndirmə meyarları</i>
1. Tədrisdə təlim metodlarını tətbiq etmək	<ul style="list-style-type: none"> a. Təlim metodlarını fərqləndirir; b. Mövzunun məqsəd və məzmunu əsasında təlim metodlarını seçir; c. Təlim metodlarından məqsədəuyğun istifadə edir;

	<ul style="list-style-type: none"> d. Təlim prosesində müvafiq iş formasını həyata keçirir; e. Fənnin spesifik xüsusiyyətlərini nəzərə almaqla mövzunu müvafiq qaydada tədris edir; f. Perspektiv və cari plana uyğun təlim prosesini həyata keçirir.
2. Tədris resurslarını hazırlamaq	<ul style="list-style-type: none"> a. Mövzuya uyğun resursları hazırlayır; b. Tədris resurslarından müvafiq qaydada istifadə edir.
3. Tədrisdə optimal mühit yaratmaq	<ul style="list-style-type: none"> a. Tədris üçün öyrədici, inkişafetdirici mühitin yaradılması qaydalarını izah edir; b. Yeni təlim texnologiyalarından istifadə edir; c. Tədris üçün optimallaşdırıcı metod və formaları seçir.

Mövcud vəziyyət ilə bağlı şəxsin yaxınları ilə əməkdaşlığın təşkili	
<i>Təlim (öyrənmə) nəticələri</i>	<i>Qiymətləndirmə meyarları</i>
1. Şəxsin mövcud vəziyyəti barədə yaxınlarına məlumat vermək	<ul style="list-style-type: none"> a. Şəxsin yaxınları ilə əlaqələr yaradır; b. Şəxsin mövcud vəziyyəti ilə bağlı hesabat/rəy hazırlayır; c. Şəxsin yaxınları ilə görüşlər keçirir; d. Şəxsin mövcud vəziyyəti ilə bağlı hesabatda/rəyde yazılanları izah edir; e. Şəxsin mövcud vəziyyəti ilə bağlı ev/aile şəraitində görülməli işləri izah edir.
2. Ev şəraitində şəxsin mövcud vəziyyətinə mütəmadi nəzarət etmək	<ul style="list-style-type: none"> a. Ev/aile şəraitində görülməli işlərin gedişatına mütəmadi nəzarət edir; b. Əldə olunan nəticələri təhlil edir; c. Ehtiyac yaranarsa şəxsin mövcud vəziyyəti ilə bağlı əlavə tapşırıqlar verir; d. Gördüyü işlərə dair hesabat hazırlayır.

10.3. Spesifik səriştələr (peşə üzrə tələb olunan səriştələr peşəyə görə arta və ya azala bilər).

Diaqnostika işlərinin həyata keçirilməsi	
<i>Təlim (öyrənmə) nəticələri</i>	<i>Qiymətləndirmə meyarları</i>
1. Sağlamlıq imkanları məhdud məktəbəqədər yaşlı uşaqların diaqnostika işinə hazırlıq görmək	<ul style="list-style-type: none"> a. Prosedurlara uyğun olaraq diaqnostika üçün alət və avadanlıqları müəyyənləşdirir; b. Diaqnostika üçün lazım olan alət və avadanlıqların istifadəsini təsvir edir.
2. Sağlamlıq imkanları məhdud məktəbəqədər yaşlı uşaqlarda diaqnostika işlərini aparmaq	<ul style="list-style-type: none"> a. Sağlamlıq imkanları məhdud məktəbəqədər yaşlı uşaqların problemlərinin forma və ağırlıq dərəcəsini müvafiq meyarlar əsasında müəyyən edir: alt qiymətləndirmə meyarları: nitq, eşitmə, görmə, dayaq-hərəkət sistemi, autistik spektr və davranış pozulmaları, somatik, emosional-iradi və kompleks pozulmalar, psixi inkişaf ləngiməsi, intellektual problemlər); b. SİMMU-nun psixomotor bacarıqlarını yaş meyarlarına uyğun müvafiq qaydada müəyyən edir.

Korreksiya işlərinin həyata keçirilməsi	
<i>Təlim (öyrənmə) nəticələri</i>	<i>Qiymətləndirmə meyarları</i>
1. Korreksiya üçün plan tərtib etmək	<ul style="list-style-type: none"> a. Diaqnostikaya uyğun korreksiya və reabilitasiya planı hazırlayır; b. Uşağın yaşına, potensial imkanlarına, pozulmanın dərəcəsinə uyğun korreksiya (təlim) metodları və istiqamətlərini seçir; c. Pozulmalara uyğun müxtəlif təlim və inkişafetdirici proqramları müəyyən edir.
2. Sağlamlıq imkanları məhdud məktəbəqədər yaşlı uşaqların korreksiya işini həyata keçirmək	<ul style="list-style-type: none"> a. Pozulmalara uyğun kompleks və sistemli iş aparmaqla sağlamlıq imkanları məhdud məktəbəqədər yaşlı uşaqların problemlərinin aradan qaldırılması işlərini həyata keçirir: (meyarlar – SİMU-nun problemləri: nitq, eşitmə, görmə, dayaq-hərəkət sistemi, autistik spektr və davranış pozulmaları, somatik, emosional-iradi və kompleks pozulmalar, psixi inkişaf ləngiməsi, intellektual problemlər).
3. Sağlamlıq imkanları məhdud məktəbəqədər yaşlı uşaqların valideynləri və ya qəyyumları ilə əməkdaşlıq	<ul style="list-style-type: none"> a. SİMU-nun mövcud vəziyyəti barədə valideynləri və ya qəyyumları müvafiq vasitələrlə məlumatlandırır;

etmək	b. Valideyn və ya qəyyumlarla birgə fəaliyyət üçün səmərəli iş formaları tətbiq edir.
-------	---

İnklüziv təhsilə cəlb olunan uşaqlarla işin aparılması	
<i>Təlim (öyrənmə) nəticələri</i>	<i>Qiymətləndirmə meyarları</i>
1. İnklüziv təhsilə cəlb olunan məktəbəqədər yaşlı uşaqlarla aparılan işlərin məzmununu müəyyən etmək	a. Uşağın sosial və psixoloji-pedaqoji vəziyyəti ilə bağlı fərdi iş planı hazırlayır; b. Uşağın idrak imkanlarına uyğun olaraq onun təhsil aldığı müəssisənin təhsil standartlarından (proqramlarından) istifadə edir; c. Mənimsəmə çətinliklərini və onların həlli yollarını qaydalara uyğun şəkildə müəyyən edir; d. Fəaliyyətini psixoloji-tibbi-pedaqoji komissiyanın rəyi əsasında təsvir edir.
2. İnklüziv təhsilə cəlb olunan məktəbəqədər yaşlı uşaqlara sosial-psixoloji dəstək vermək	a. Uşağın sosiallaşmasını və cəmiyyətə uğurlu inteqrasiyasını həyata keçirmək üçün müvafiq metodlar seçir; b. Ətrafdakılarla əlverişli sosial əlaqələrin qurulmasına dəstək verir; c. Fərdi proqramı reallaşdırmaq üçün yeni təlim metodlarından müvafiq şəkildə istifadə edir; d. Həyata keçirdiyi təlim-tərbiyə işlərini müəyyən olunmuş meyarlar əsasında qiymətləndirir; e. Fəaliyyət planlarının yenilənməsi zamanı qiymətləndirmə nəticələrindən müvafiq qaydada istifadə edir.

10. Pedaqoji prosesin təşkili

Pedaqoji proses əvvəlcədən müəyyən olunmuş nəticələri əldə etmək üçün təhsilverənlərin əlaqələndirici, istiqamətverici, məsləhətçi, təhsilalanların isə tədqiqatçı, təcrübəçi, yaradıcı subyektlər kimi qarşılıqlı əməkdaşlıq fəaliyyətləri əsasında aşağıdakı prinsiplər nəzərə alınmaqla qurulur:

- pedaqoji prosesin tamlığı – pedaqoji prosesdə təlimin məqsədləri kompleks şəkildə (inkışafetdirici, öyrədici, tərbiyəedici) həyata keçirilir və təhsilverənlə təhsilalanların real nəticələrlə yekunlaşan birgə fəaliyyətini əhatə edir;
- təlimdə bərabər imkanların yaradılması – bütün təhsilalanlara eyni təlim şəraiti yaradılır və pedaqoji proses onların potensial imkanları nəzərə alınmaqla tənzimlənir;
- təhsilalana yönəlmə – təhsilalan pedaqoji prosesin mərkəzində dayanır. Bütün tədris və təlim işi təhsilalanların maraq və tələbatlarının ödənilməsinə, onların istedad və qabiliyyətlərinin, potensial imkanlarının inkişafına yönəldilir;

- inkişafyönümlülük – təhsilalanların əqli fəallığı izlənilir, nailiyyətləri təhlil edilir, bilik, bacarıq və vərdişlərinin inkişaf səviyyəsi tənzimlənir;
- fəaliyyətin stimullaşdırılması – pedaqoji prosesin səmərəli və effektiv qurulması, təhsilalanların təlimə marağının artırılması üçün onların fəaliyyətindəki bütün irəliləyişlər qeyd olunur və dəyərləndirilir, nəticə etibarlı ilə təhsilalanların təlim nəticələrinə daha uğurlu istiqamətləndirilməsi təmin edilir;
- dəstəkləyici mühitin yaradılması – pedaqoji prosesin münasib maddi-texniki baza əsasında və sağlam mənəvi-psixoloji mühitdə təşkil edilməsi keyfiyyətin və səmərəliliyin yüksəldilməsi üçün əlverişli və təhlükəsiz təlim şəraiti yaradır.

Tədris prosesində aşağıdakı aktiv və interaktiv təlim metodlarının mütəmadi olaraq tətbiq olunması məqsədmüvafiqdir:

- Açıq müzakirələr* - təhsilalanların müəyyən mövzu ətrafında fikir mübadiləsinə cəlb edilməsində əsas məqsəd onların şəxsi fikir və ideyalarını öz sözləri ilə ifadə etmək bacarığının məşq etdirməsi üçün şərait yaratmaqdır. Bu, onların yaradıcılıq, mədəni özünüifadə və ünsiyyət bacarıqlarının inkişafına xidmət edir.
- Beyin həmləsi metodu* - bu, diskussiyanın sərbəst formasıdır. Təhsilalanlarda yeni mövzuya maraq oyatmaq, habelə onların nəyi yaxşı (və ya pis) bildiklərini aydınlaşdırmaq məqsədilə bu metoddan istifadə olunur. Bu metoddan təhsilalanları fəallığa həvəsləndirmək və konkret problemi həll etmək, yaxud suala cavab axtarmaq üçün istifadə olunur.
- Cütlüklərdə iş* - təhsilalanların cütlüklərdə işə cəlb olunması müxtəlif məqamlarda müəyyən məqsədə xidmət edə bilər. Təqdim olunmuş materialın təhsilalanlar tərəfindən mənimsəmə səviyyəsini qısa müddət ərzində yoxlamağa imkan verməklə bərabər, cütlüklərdə iş onların əməkdaşlıq etməsi üçün də əlverişli şərait yaradır.
- Qruplarda iş* - müxtəlif bilik səviyyələrinə malik olan təhsilalanlar kiçik qruplarda işləməklə əlaqə yaratmaq, informasiyanı bölüşmək, bir-birinə təsir göstərmək və birgə qərar çıxarmaq imkanı əldə edirlər.
- Fərdi iş* - hər bir təhsilalanın fərdi bacarığını müəyyən etmək üçün dərs prosesi zamanı fərdi tapşırıqların təyin edilməsi çox vacibdir. Təhsilalanların qruplarda, cütlüklərdə və ya fərdi olaraq işləməsindən asılı olmayaraq, bütün hallarda təhsilverənin əsas vəzifəsi monitorinq keçirmək, ara-sıra müdaxilə etməklə tədris və mənimsəmə prosesindəki çətinliklərini aşkar etmək və onları aradan qaldırmaqdır.
- Nəzarət edilən və sərbəst təcrübə* - təqdim olunmuş yeni materialın təhsilalanlar tərəfindən düzgün qavranılması və dəqiqliklə tətbiq olunması bilavasitə təhsilverənin bələdçiliyi altında baş verməlidir. Təhsilalanların sonradan öz iş təcrübəsində müəyyən səhvlərə yol verməsinin qarşısını qabaqcadan almaq üçün ilk əvvəl nəzarətli təcrübə həyata keçirilməlidir. Bu yolla təhsilalanların qarşılaşdıqları çətinliklər üzə çıxarılmalı, aradan qaldırılmalı və yalnız bundan sonra onlar sərbəst təcrübəyə cəlb olunmalıdırlar.
- Rəylər cədvəli* - bu məşğələni yerinə yetirərkən təhsilalanlar auditoriyanın ön hissəsində duraraq mübahisəli məsələlər haqqında mövqelərin arasıkəsilməz ardıcıl xəttini yaratmalıdırlar. Bu üsul mürəkkəb və birmənalı olmayan vəziyyətlərdə qərar qəbulunu asanlaşdırır, düşünülmüş qərar qəbul etməyə kömək edir.

- h) *Rol oyunu metodu* - təhsilalanlara gözlənilməz situasiyalar təqdim etməklə onların təcrübəsini artırmaq metodu olub, təhsilalanın hər hansı birinin prosesdə rolunun qəbul edilməsini və situasiyanın sonluqla başa çatmasını nəzərdə tutur. Rol oyunları metodu təhsilalanlara öz fəaliyyətlərini və hisslərini qiymətləndirməyə, real həyata bənzər vəziyyətdə bacarıqlarını inkişaf etdirməyə imkan yaradır.
- i) *Hər kəs biri-birini öyrədir* - bu metod təhsilalanlara tədris prosesində öyrəndiklərini digərləri ilə bölüşdürməyə imkan yaradır.
- j) *Sual-cavab* - bu metod bilik, bacarıq və vərdişlərin möhkəmləndirilməsinə, boşluqların aradan qaldırılmasına və yaradıcılığın inkişaf etdirilməsinə xidmət edir. Sualların məharətlə verilməsi aşağıdakı nəticələrin əldə edilməsinə imkan yaradır: öyrənməyə olan marağı və motivasiyanı artırır; qrupun bilik qazanmasına və daha çox fayda əldə etməsinə yardım edir; qrup üzvləri arasında ünsiyyəti artırır; bacarıqlar barədə düşüncəyə və bu düşüncələri təcrübədən keçirməyə sövq edir; düşüncə və hisslərin ifadə olunması prosesini inkişaf etdirir; iştirakçıların bilik və dərrakəsinin qiymətləndirilməsi üçün istifadə oluna bilər.

11. Yekun dövlət attestasiyası

Subbakalavr təhsil pilləsində ixtisaslar üzrə təhsil proqramları təhsilalanların dövlət attestasiyası ilə yekunlaşır.

Tədris planının bütün şərtlərini yerinə yetirmiş, o cümlədən nəzərdə tutulmuş cari attestasiyalardan (fənlər üzrə attestasiyalardan) müvəffəqiyyətlə keçmiş tələbələr yekun attestasiyaya buraxılırlar.

Yekun attestasiya bütün təhsilalanlar üçün məcburidir, onun hazırlanmasına və təşkilinə ayrılan müddət 6 həftədir.

Yekun attestasiya ixtisas üzrə buraxılış yekun dövlət imtahanı (fənlərarası) və ya buraxılış işinin müdafiəsindən ibarətdir.

Subbakalavr təhsil pilləsində tələbələrin topladığı kreditlərin sayı 180 olmalıdır. İxtisaslar üzrə təhsil proqramlarında nəzərdə tutulmuş kreditləri toplayan tələbə həmin proqramı mənimsəmiş hesab edilir. Subbakalavr pilləsinin təhsil proqramı üzrə tədris planını tam yerinə yetirmiş şəxslərə yekun Dövlət Attestasiya Komissiyasının qərarı əsasında "subbakalavr" peşə-ixtisas dərəcəsi verilir.

Yekun attestasiyanın təşkili və keçirilməsi qaydaları Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti tərəfindən müəyyənləşdirilir.

13. Xüsusi qayğıya və ya əlavə dəstəyə ehtiyacı olan tələbələr

Təlim planlaşdırılarkən, qiymətləndirmə vasitələri seçilərkən və ya təhsil proqramına sonradan hər hansı bir düzəliş edilərkən xüsusi qayğıya ehtiyacı olan təhsilalanların ehtiyacları nəzərə alınmalıdır.

14. Kurikulumun hazırlanması prosesində iştirak edənlərin siyahısı

N:	İştirakçının adı, soyadı:	Təmsil etdiyi təşkilat:
1.	Aysel Mənsimova	LOQOS Psixoloji və Nitq İnkişaf Mərkəzi
2.	Limunət Əmrahlı	PSIXOQAMMA Praktiki Psixologiya Mərkəzi
3.	Aytəkin Məmmədova	3 Nömrəli xüsusi internat məktəbi
4.	Xavər Rzayeva	245 Nömrəli tam orta məktəb
5.	Qönçə Ağayeva	11 Nömrəli xüsusi məktəb
6.	Nailə Hüseynova Sülhanə Bəşirova	ADPU
7.	Lalə İmanova	ARTİ
8.	Aynur Kərimova	Azərbaycanda Milli Kvalifikasiya Çərçivəsinin icrasına dəstək layihəsinin eksperti
9.	Amin Çərkəzov	Azərbaycanda Milli Kvalifikasiya Çərçivəsinin icrasına dəstək layihəsinin eksperti
10.	Genevieve McCabe	Azərbaycanda Milli Kvalifikasiya Çərçivəsinin icrasına dəstək layihəsinin eksperti
11.	Mehparə Əhmədova	Azərbaycanda Milli Kvalifikasiya Çərçivəsinin icrasına dəstək layihəsinin eksperti